

Julija Paškevičiūtė, Regina Makauskienė
LDM Palangos gintaro muziejus
Vytauto g. 17, Palanga
Tel.: (8 460) 30 314, 30 313
El. p. gintaro.muziejus@ldm.lt

JULIJA PAŠKEVIČIŪTĖ, REGINA MAKausKIENĖ

Silpnaregių ir aklųjų kurti papuošalai – Palangos gintaro muziejuje

Lietuvos dailės muziejaus padalinys (LDM) Palangos gintaro muziejus (toliau – Gintaro muziejus) 2018 m. įgyvendino projektą „Išvažiuojamosios kūrybinės dirbtuvės akliesiems ir silpnaregiams Vakarų Lietuvoje“ pagal programą „Menas žmogaus gerovei“. Projekto vadovė – vyr. muziejininkė Regina Makauskienė, vykdytojos – Gintaro muziejaus edukatorės Miglė Jonaitienė, Giedrė Miežetienė, Julija Paškevičiūtė bei meno kūrėjo statusą turintis gintaro meistras Albertas Bukauskas. Projektas iš dalies buvo finansuojamas Lietuvos kultūros tarybos (LKT), suderintas su VšĮ Klaipėdos ir Telšių regionų aklųjų centro direktore Daina Vitkauskiene. Ši organizacija pateikė ir dalį gintaro žaliavos. Projekto veiklose dalyvavo per 200 aklųjų ir silpnaregių bei jų šeimų narių. Kadangi akliesiems ir silpnaregiams asmenims dažnai būna sudėtinga atvykti į muziejų, sudarytos galimybės neregiam jų gyvenamoje vietoje pojūčiais pažinti Gintaro muziejaus vertybes, taikant įtraukiojo ugdymo metodus. Skaitydami taktilinius atvirukus, neregiai galėjo susipažinti su svarbiausiais eksponatais, dalyvauti kūrybiniame procese. Nepaisant susisiekimą ir dalyvavimo iššūkių, daugelio jų sukurti papuošalai buvo eksponuojami Gintaro muziejuje surengtoje parodoje. Tokiu būdu jie buvo motyvuojami kurti ir dalytis, įtraukiant ir šeimos narius. Gintaro muziejaus ir aklųjų centrų bendradarbiavimas atveria galimybes žmonėms, turintiems regėjimo negalią, mokytis, įsiminti informaciją ir dalyvauti kultūriniame gyvenime. Tai padeda formuoti meno prieinamumo neįgaliesiems būtinybę ir politiką. Diegiama ir inkluzijos, kaip visiems prieinamo kokybiško švietimo, samprata.

Reikšminiai žodžiai: neregiai ir silpnaregiai, kūrybinės dirbtuvės, aklųjų centrai, gintaro meistras, papuošalai, taktiliniai atvirukai, paroda.

Kūrybinės dirbtuvės su Albertu Bukausku.

Fot. Regina Makauskienė

Jau kelerius metus Gintaro muziejaus specialistai didelį dėmesį skiria darbui su neįgaliaisiais. Po rūmų kompleksinės renovacijos nuo 2015 m. Gintaro muziejus gali priimti lankytojus neįgaliųjų vežimėliuose. Klausos sutrikimų turintiems lankytojams siūlomi audiogidai, kuriuose galima pasirinkti lietuvių gestų kalbą. Tačiau žmonės, turintys regėjimo negalią, vis dar jaučia socialinę ir kultūrinę atskirtį, kadangi atvykimas į Gintaro muziejų daugeliui per sudėtingas. Taip yra ne vien dėl atstumo, bet ir dėl patiriamo nuovargio bei streso, nes dauguma neregųjų turi ir kitų šalutinių ligų, jiems per sunku keletą valandų išbūti kelionėje ir renginiuose. Todėl, siekiant sukurti palankią aplinką bei sąlygas oriam ir visaverčiam neįgaliųjų gyvenimui Lietuvoje, Gintaro muziejus prisijungė prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 21 d. patvirtintos Nacionalinės neįgaliųjų socialinės integracijos 2013–2019 metų programos. Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga (LASS) – tai didžiausia ir seniausia Lietuvos regėjimo neįgaliuosius vienijanti organizacija. Ji vienija beveik 7 000 narių, yra 48 filialų ir 13 juridinių vienetų steigėja. Gintaro muziejus jau ne vienerius metus bendradarbiauja su LASS padaliniu Klaipėdoje – VšĮ Klaipėdos ir Telšių regionų aklųjų centru. Akliesiems ir silpnaregiams sukurta edukacinių užsiėmimų programa „Pažinkime gintarą pojūčiais“. Į kai kuriuos aklųjų centrus Gintaro muziejaus darbuotojos vyko 2017 m., įgyvendindamos LKT finansuotą projektą „Antroji programos „Gintaro dizaino tradicijų Lietuvoje aktualizavimas“ paroda „Kazimiero Simanonio kūrybos retrospektyva“. 2018 m. projektas „Išvažiuojamosios kūrybinės dirbtuvės akliesiems ir

Edukacinio užsiėmimo akimirka.

Fot. Julija Paškevičiūtė

Edukacinio užsiėmimo metu regos negalia turinčių žmonių sukurti kūriniai.

Fot. Regina Makauskienė

Edukacinio užsiėmimo akimirka.

Fot. Julija Paškevičiūtė

silpnaregiams Vakarų Lietuvoje“ pritraukė itin gausų būrį dalyvių, kurie šmaikštauja, jog *muziejus ant ratų* – geriausia politika.

Gintaro muziejus 2018 m. rudenį surengė išvažiuojamąsias kūrybines dirbtuves aštuoniuose Vakarų Lietuvos miestuose – LASS filialuose Telšiuose, Plungėje, Gargžduose, Klaipėdoje, Kretingoje, Šilutėje, Skuode ir Mažeikiuose. Pagrindiniu projekto akcentu tapo kūrybinė veikla, kurios metu aklieji bei silpnaregiai, padedami Gintaro muziejaus darbuotojų ir gintaro meistro, kūrė savo dizaino papuošalus.

Šiame kūrybiniame procese taip pat dalyvavo VšĮ Klaipėdos ir Telšių regionų aklųjų centro direktorė Daina Vitkauskienė.

Ypatingai didelį įspūdį dalyviams paliko tai, jog į didžiąją dalį edukacinių užsiėmimų Gintaro muziejaus darbuotojas atlydėjo tikrų tikriausias gintaro meistras – Lietuvos tautodailininkų sąjungos Žemaitijos skyriaus Palangos sekcijos vadovas palangiškis

Albertas Bukauskas. Jis ne tik iš anksto parengė gintaro ruošinius, bet atsigabeno ir gintaro gręžimo prietaisą, vietoje demonstravo, kaip gintaras apdirbimas, duodavo neregiams užuosti ir palyginti skirtingų spalvų bei tekstūros gintaro gabalų kvapus. Be to, A. Bukauskas papasakojo apie gintaro ypatumus, papuošalo kūrimo subtilybes ir padėjo kurti darbelius. Neregiai noriai uždavinėjo klausimus, kad tiesiai iš gintaro meistro lūpų išgirstų papildomos informacijos, išsklaidytų abejones apie gintaro panaudojimą, savybes. Dalyviai sužinojo, jog gintarinį papuošalą nešioti rekomenduojama dėl kelių priežasčių. Visų pirma, kiekviename gintaro gabalėlyje, ypač jo mažiau poliruotame paviršiuje, yra gintaro rūgštis, kuri per odą patenka į kraują ir skatina ląstelių atsinaujinimo procesus, medžiagų apykaitą. Taip pat gintaras turi antiseptinių savybių ir veikia raminančiai jį liečiant. Galų gale nuo seniausių laikų manyta, jog gintaras gina nuo nelaimių, todėl iš gintaro padaryti amuletai visada buvo populiarūs. Tuo įsitikinusi visi kibo į darbą: kas ėmėsi kurti kaklo vėrinį, kas – apyrankę, verdami neapdoroto gintaro gabalėlius ant pasirinktos juodos ar odinės virvutės. Prieš tai rekomenduota patiems gintarus apšlifuoti, poliravimo kempinėmis suteikiant norimą formą. Šiuo atveju naudotos geriau apčiuopiamos stambesnės virvutės, iš anksto pragręžtos platesnės pravaros, kai kurie gabalėliai buvo paruošti kaip sagos, su dvejomis skylutėmis. Taip pat naudotos ir kitokios dekoru detalės iš metalo ar medžio, naujam gyvenimui prikeltų senų papuošalų fragmentai. Neregiai buvo supažindinti su gintaro meistro ar edukatorių parengtais ruošiniais, kuriuos jie galėjo naudoti kurdami savo darbelius. Stengtasi į gintarą pažvelgti netradiciškai ir atsisakyti įprasto sunkiasvorio „karolių“ modelio, kurti individualų šiuolaikišką dizainą. Skatinta įkvėpimo ieškoti etnokultūroje, pavyzdžiui, neventi mazgų, pažvelgti į jų rišimą kaip į tam tikrą ritualą, kalbą, palinkėjimą,

Edukacinio užsiėmimo metu regos negalią turinčių žmonių sukurti kūriniai.

Fot. Regina Makauskienė

kurių ypatingai jautriai gali perskaityti nematantis žmogus. Kiekvienas naudojosi proga paprašyti patarimų, kokį akcentą panaudojus padaryti savo papuošalą išskirtinį ar tiesiog jaukesnį. Kūrybinėse dirbtuvėse dalyviams pavyko bent maža dalimi perprasti papuošalo kūrimo principus ir pasiekti gražų rezultatą.

Staigmena – taktiliniai atvirukai ir paroda

Kad šis edukacinių užsiėmimų ciklas būtų dar informatyvesnis ir išliktų atmintyje, visiems aklųjų centrams Vakarų Lietuvoje bei kūrybinių dirbtuvių dalyviams buvo išdalyti taktilinių atvirukų komplektai. Dar 2018 m. pavasarį konsultuotasi su projekto „Išvažiuojamosios kūrybinės dirbtuvės akliesiems ir silpnaregiams Vakarų Lietuvoje“ partnere – VšĮ Klaipėdos ir Telšių regionų aklųjų centro direktore Daina Vitkauskiene dėl jų aktualumo ir tikslingumo, buvo atrinkti muziejaus objektai, kuriuos tokie atvirukai galėtų pristatyti. Nutarta paruošti keturis atvirukus skirtingomis temomis: „Inkliuzai – tai gyvūnai ir augalai gintare“, „Gintarinės žmonių ir gyvūnų figūrėlės“, „Amuletai – skridiniai“, „Kuršiai ir gintaras“. Galima paliesti po 4–5 figūrėles atvirukuose. Juose atkurta amuletų ornamentika. Kitoje atviruko pusėje brailio raštu neregieji gali perskaityti trumpą turinio aprašymą ar komentarą. Atvirukų eskizus su eksponatų piešiniais parengė Gintaro muziejaus vyr. edukatorė Miglė Jonaitienė. Konsultuotasi su grafikos dizainere Gražina Eimanavičiūte. Konsultantas taktilinių atvirukų parengimo spaudai ir gerosios praktikos sklaidos klausimais buvo UAB „Brailio spauda“ direktorius, žurnalo „Mūsų žodis“ redaktorius Vytautas Gendvilas. Taktilinės priemonės padeda neregiam papildomai susipažinti su gintaro susidarymu, panaudojimu, žymiausiais muziejaus eksponatais, perprasti jų formas.

Dalyvių nuostabai – baigiantis projektui, gruodžio 14-ąją, Gintaro muziejuje vyko šventinis renginys, kurio metu atidaryta aklųjų ir silpnaregių sukurtų darbų paroda. Autoriai noriai sutiko savo darbus eksponuoti laikinai, nors kai kurie prisipažino, jog nebuvo lengva išsiskirti su pačių susikurtu papuošalu, kad ir trumpam – mat norėjosi kuo greičiau pasirodyti namiškiams. Pasak D. Vitkauskienės, dauguma aklųjų centro narių taip susigyveno su savo papuošalu, kad kiekvieną dieną juos nešioja. Tai dar kartą paliudija, kad projektas reikalingas, turi išliekamąją kultūrinę vertę. Baigiamojo renginio metu neregiai turėjo progą atsiskleisti ir iš kitos meninės pusės: LASS Klaipėdos rajono filialo meno kolektyvas „Asablyvi“ surengė koncertą.

Kūrybinėse dirbtuvėse pasigamintų gintaro papuošalų paroda džiugino ne tik advento laikotarpiu, bet ir per šv. Kalėdas bei sutinkant 2019-uosius metus. Tikimasi, jog šis Gintaro muziejaus ir LASS Klaipėdos ir Telšių regionų aklujų centro bendradarbiavimas taps tradicija.

Works by Visually Impaired and Blind – in Palanga Amber Museum

JULIJA PAŠKEVIČIŪTĖ, REGINA MAKASKIENĖ

In 2018, a branch of the Lithuanian Art Museum, the Palanga Amber Museum, realised a project titled “The Outdoor Creative Workshops for the Blind and Visually Impaired People in Western Lithuania”. It was a part of the programme “Art for Human Well-being”. The project manager – the chief curator, coordinator of national and international projects Regina Makauskienė. It was effectuated by the museum educators Miglė Jonaitienė, Giedrė Miežetienė, Julija Paškevičiūtė as well as by amber artisan and Art creator Albertas Bukauskas. The project was partly supported by Lithuanian Council for Culture. It's partner – Klaipėda and Telšiai Regions Centre for the Blind director Daina Vitkauskienė. This organisation provided the museum with a part of raw amber material needed. More than 200 blind and visually impaired people together with their family members gathered to the project activities. The aim of it was to apply the inclusive education methods and to give the people with vision disabilities an opportunity to know about the Amber museum by touching tactile sensory cards and creating the individual jewellery at their living place. It is important for the museum employees to go outdoors having in mind the difficulties that experience such people arriving themselves because they usually have supplementary needs. Nevertheless, the works created by the participants were shown at the exhibition held in the Museum. In such a way they could be motivated to create, to learn and remember the information. The collaboration between the Palanga Amber Museum and the Centres for the Blind is a possibility for the handicapped people to participate in cultural life and share the information with the society showing the necessity of making the art accessible for everyone.